

CZU: 364.22-053.9(478)

CORAPORTUL DINTRE SĂRĂCIA VÂRSTNICILOR ȘI MINIMUL DE EXISTENȚĂ ÎN CONTEXTUL TRANSFORMĂRILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Liliana SALCUȚAN

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol sunt prezentate rezultatele parțiale ale unui studiu ce-și propune să stabilească coraportul dintre modul de viață și minimul de existență al persoanelor vârstnice din R. Moldova. Ne-am propus să *identificăm* problemele care îi împiedică pe cetățenii vârstnici să-și permită un mod decent de viață, fiindu-le asigurat un minim de hrană, îmbrăcăminte și adăpost la nivel de subzistență.

Cuvinte-cheie: *standard de viață, minim de existență, vârstnic, sărăcie, mod de viață.*

THE CORRELATION BETWEEN ELDERLY AND SUBSISTENCE MINIMUM POVERTY IN THE PROCESSING OF MOLDOVA

This article presents partial results of a study which aims to establish the correlation between life style and subsistence minimum for the elderly in Moldova. In this article we intend to identify problems that prevent senior citizens afford achieve a decent way of life, providing a minimum of food, clothing and shelter to the subsistence level.

Keywords: *standard of living, subsistence minimum, elderly, poverty, lifestyle.*

Introducere

Am ales acest subiect deoarece, în cadrul vieții, dreptul de a fi asigurat cu hrană este considerat unul dintre cele mai importante în sistemul drepturilor omului, fiind legiferat de ONU în anul 1963 prin celebrul Manifest al Drepturilor Omului, în care se specifică faptul că fiecare cetățean, pentru a avea o viață activă și sănătoasă, are nevoie de hrană folositoare și necesară. În același timp, menționăm că fiecare persoană din orice țară are dreptul la un standard decent de viață, fiind unul dintre drepturile fundamentale ale omului, explicația căruia constă în asigurarea unui minim de hrană, îmbrăcăminte și adăpost la nivelul de subzistență. Realizarea dreptului la un standard de viață decent depinde de un număr de drepturi economice, sociale și culturale, incluzând dreptul la proprietate, muncă, la educație și securitate socială [1].

Fenomenul sărăciei a reprezentat dintotdeauna o problemă socială acută, fiind prezentă în diferite comunități umane și având diferite forme de context. Minimul de existență este utilizat ca punct de reper în identificarea pragului de sărăcie sau a minimului de trai, care include *bunuri alimentare, nealimentare și servicii*, intrând în consumul populației, în cantități minime, oprindu-se la un prag care delimitează sărăcia.

Legea privind minimul de existență stabilește cadrul legal privind reglementarea garanțiilor minime de stat în domeniul veniturilor populației, în procesul de implementare a politicilor statului în domeniul social, proporțional costului de trai, pentru asigurarea unui standard de viață adecvat [2]. Acesta se utilizează pentru:

- 1) evaluarea nivelului de trai al populației, pentru a putea fi puse în aplicare politicile sociale;
- 2) argumentarea necesității de modificare a mărimilor salariului minim și pensiei minime pentru limită de vârstă, a venitului lunar minim garantat al familiei, a mărimilor burselor, indemnizațiilor și compensațiilor;
- 3) utilizarea minimului de existență se reglementează prin actele normative corespunzătoare, reieșind din posibilitățile financiare ale statului.

Astfel, *minimul de existență* este indicatorul ce reprezintă mărimea valorică a volumului minim de consum al bunurilor materiale și de servicii pentru satisfacerea necesităților principale, menținerea sănătății și viabilității omului, iar *coșul alimentar* este sortimentul minim de produse alimentare ce asigură funcționarea normală a organismului omului și păstrarea sănătății lui.

Metode aplicate și rezultate obținute

Pentru a realiza obiectivul preconizat, au fost aplicate ancheta sociologică în bază de chestionar (*Calitatea vieții persoanelor vârstnice*. Aprilie 2013. (N* 765)) și Interviu adresat cetățenilor vârstnici și experților „*Modul de viață al pensionarilor și activismul social*” (NB – 25 persoane, NE – 25 specialiști. Iunie, 2016), rezultatele cărora sunt expuse mai jos.

În conformitate cu datele prezentate în Tabelul 1, *minimul de existență* pentru pensionari a constituit *1437,4 lei* și reprezintă 82,9% din valoarea medie pentru total populație. Mărima medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2016 a constituit *1165,2 lei*, ceea ce face posibilă acoperirea minimului de existență pentru această categorie de populație la nivel de 81,1%. Însă nu toate persoanele se pot bucura de această valoare a pensiei.

Tabelul 1

Coraportul dintre pensia medie și minimul de existență pentru anii 2013-2015

	2013	2014	2015
Mărimea medie a pensiei lunare stabilite, lei	1020,6	1087,6	1165,2
Mărimea medie a pensiei lunare stabilite pentru limită de vârstă, lei	1049,9	1114,7	1191,8
Coraportul dintre mărimea medie a pensiei lunare stabilite și valoarea medie a minimului de existență pentru pensionari, %	76,9	80,9	81,1
Coraportul dintre mărimea medie a pensiei lunare stabilite pentru limită de vârstă și valoarea medie a minimului de existență pentru pensionari, %	79,1	83,0	82,9

Sursa: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5146> (Accesat: 16.05.2016)

Persoanele ale căror condiții de viață se situează sub această limită, numită *prag de sărăcie*, sunt considerate sărace. Conceptul de *prag de sărăcie* sau *minim de trai* stă la baza fundamentării programelor de protecție socială ce vizează atenuarea impactului social al fenomenului sărăciei. Deși pragul de sărăcie poate varia în funcție de timp, spațiu și nivel general de dezvoltare a comunității analizate, problema sărăciei există și necesită implicarea tuturor organismelor naționale și internaționale.

Noțiunea „*nivel de trai*” este sinonimă cu conceptul „*standard de viață*” și exprimă gradul de satisfacere a necesităților umane, specific unei colectivități, grup social, localități sau persoane [3]. Consecințele esențiale ale sărăciei se manifestă prin: nivelul de viață inferior unui minim social acceptabil și, implicit, diminuarea independenței individului în societate, excluziunea socială și necesitatea aplicării programelor de protecție socială cu caracter preventiv adresate populației aflate într-o zonă denumită *zonă de risc socioeconomic*.

Deși statisticile arată o incidență relativ mică a sărăciei în rândul vârstnicilor (raportat la alte categorii sociale: șomeri, liber profesioniști), care reprezintă un procent semnificativ în rândul săracilor, datorită ponderii lor mari în totalul populației, îi face mai vizibili în comparație cu alte grupuri cu risc de sărăcie (riscul de sărăcie al pensionarului este de trei ori mai ridicat decât cel al unui angajat).

În conformitate cu datele oferite de CNAS, valoarea pensiei minime pentru anul 2015 constituia *767,22 lei*, a celei medii – *1165,22 lei*, iar minimul de existență pentru persoanele vârstnice era stabilit la *1437,70 lei*. Cu toate că se observă unele creșteri la valorile bănești, totuși raportul dintre pensia medie pentru limită de vârstă și minimumul de existență (pensionari) este de 81,1% pentru anul 2015. Astfel, pentru cetățenii vârstnici, care nu-și pot continua activitatea profesională și nu pot avea izvoare suplimentare de venit, nivelul vieții se plasează pe treapta inferioară, iar valoarea pensiei medii pentru limită de vârstă se apropie de valoarea minimului de existență.

În acest sens putem afirma că, la unii vârstnici, alterarea condițiilor sociale și economice poate conduce la *marginalizare și excludere socială*, la nerespectarea drepturilor fundamentale și specifice ale acestora, la abuzuri și chiar violență, iar generalizarea tendințelor de abuz asupra vârstnicilor sugerează manifestarea unei degradări a solidarității familiale și intergeneraționale. Dincolo de anumite cauze fizice (deficiențe de vedere, de auz, de vorbire), izolarea socială poate fi cauzată și intensificată prin decesul persoanelor apropiate, fapt ce conduce la retragerea vârstnicului din cadrul sistemului de relații sociale.

În conformitate cu *Legea privind minimul de existență* [2], *produsele alimentare* sunt alimente în stare naturală sau prelucrată, destinate consumului uman. În acest sens, minimul de existență este un concept utilizat ca punct de reper în identificarea pragului de sărăcie sau a minimului de trai. Acesta include bunuri alimentare, nealimentare și servicii de pe piață ce intră în consumul populației, în cantități minime, și care se opresc la un prag care delimitează sărăcia.

Astfel, produsele și serviciile incluse în minimul de existență au fost selectate în funcție de mai multe variabile legate atât de preț, cât și de calitate, iar pentru produsele nealimentare a fost luată în considerare și durata de utilizare a produselor respective. Astfel, în categoria **produselor alimentare** incluse în coșul alimentar intră: *carnea și derivatele din carne, laptele și produsele lactate, grăsimile, legumele, fructele, zahărul și dulciurile, ceaiul*. De asemenea, pentru mediul rural a fost luat în calcul și autoconsumul, iar **produsele nealimentare** cuprind: *îmbrăcămintea, încălțăminte, articolele de uz casnic și medicamentele*. În cadrul **serviciilor** amintim: *serviciile comunale, transportul urban, serviciile culturale, igiena personală, serviciile de reparare și întreținere*, precum și un fond *de siguranță și economie*.

Problema venitului gospodăriei vârstnicilor este considerată și în prezent una dificilă, deoarece, potrivit datelor prezentate de BNS, minimul de existență pentru persoanele vârstnice pentru anul **2013** constituia **1326,9 lei**, iar pensia medie pentru limită de vârstă avea valoarea de **1049,9 lei**, fapt ce creează discrepanțe în ceea ce privește modul de viață la nivel social. În Legea cu privire la ajutorul social, nr.133-XVI din 13.06.2008, este stipulat că *venitul minim garantat* este un standard social ce este aplicat în scopul protecției sociale a populației în situație de risc social, inclusiv a vârstnicilor, veniturile cărora nu depășesc acest standard (art.7) [4]. Astfel, mărimea venitului minim garantat se stabilește anual prin Legea Bugetului de Stat (art.4), inclusiv pentru anul 2014 în mărime de 680 de lei pentru perioada ianuarie-octombrie, iar începând cu noiembrie 2014 – în mărime de 700 de lei [5]. Însă, aceste sume nu pot acoperi necesitățile cetățenilor vârstnici, fapt pentru care trebuie să stabilim realitatea în care trăiesc aceste persoane.

Persoanele vârstnice reprezintă o categorie vulnerabilă a societății din punctul de vedere al expunerii la riscul de sărăcie. Pentru persoanele care se întrețin din pensii rata sărăciei a constituit în medie 14,7%, fiind peste media pe țară. Riscul de sărăcie este și mai mare pentru gospodăriile casnice conduse de persoane cu vârsta mai mare de 65 ani, rata sărăciei constituind 18%. În anul 2013 pensiile au fost indexate cu 6,75%. Cu toate acestea, nivelul de trai al pensionarilor rămâne sub nivelul mediu de trai al populației.

În continuare ne vom referi la aspectele ce țin de starea materială a persoanelor vârstnice, unul dintre cei mai importanți indicatori ai situației financiare a omului. Venitul de bază al persoanelor vârstnice este *pensia*; în cazul nostru ne vom referi la persoanele vârstnice care beneficiază de pensie pentru limită de vârstă, cuprinzând grupurile de vârstă: 57-65 ani; 66-74 ani; 75 de ani și peste.

Starea materială a vârstnicilor în studiul nostru va reprezenta componentele: venituri, cheltuieli și consum din produse alimentare. În baza rezultatelor obținute ne putem referi la faptul că copiii, rudele și prietenii sunt actorii principali ce pot contribui la promovarea relațiilor inter-generaționale favorabile. Astfel, din persoanele chestionate 67,2% femei și 60,7% bărbați au menționat faptul că sunt ajutați de copii. Totodată, considerăm important să constatăm că a patra parte din bărbații vârstnici continuă să muncească, ceea ce contribuie la promovarea unui activism social, lucru ce trebuie încurajat de toate categoriile de vârstă.

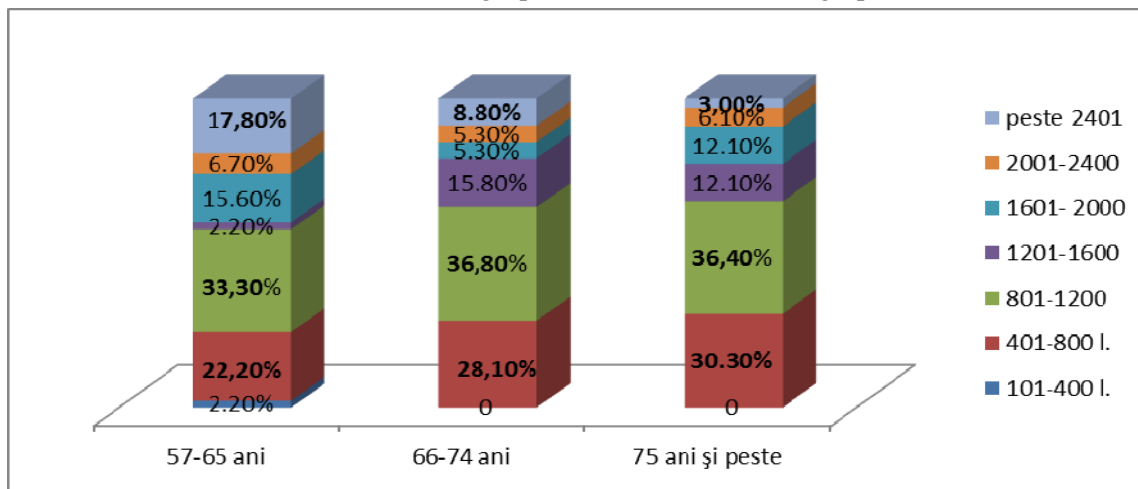
În conformitate cu rezultatele studiului menționat, astăzi la majoritatea pensionarilor (89%) lipsesc veniturile suplimentare, acestea fiind prezente doar la 10% din respondenți.

Lipsa unui venit satisfăcător în momentul pensionării, prezența unei stări bune de sănătate îi face pe unii vârstnici (atât bărbați, cât și femei) să-și continue viața profesională. Astfel, unii acceptă să fie integrați în orice fel de activități care le-ar aduce un adaos la pensie cât de mic ar fi el, alții însă nu acceptă orice activitate. De menționat în context că 44,4% din respondenții din categoria de vârstă de 57-65 ani lucrează, fiind urmași de 11,4% din cei cu vârsta de 66-74 ani și doar 9,5% din respondenții cu vârsta de 75 ani și peste continuă să lucreze.

SURSE DE VENIT						
Forme de susținere a persoanelor		Pensie	Ajutor copii / rude, prieteni	Salariu	Venit din produse agricole	Ajutor social
Grupe de vârstă	57-65 ani	87,8%	22,4%	34,7%	12,2%	2,0%
	66-74 ani	93,4%	37,7%	6,6%	11,5%	4,9%
	75 si peste	88,9%	38,9%	-	11,1%	11,1%

Sursa: Studiul *Calitatea vieții persoanelor vârstnice*. Aprilie 2013. (N* 765).

Deci, în baza estimărilor efectuate, venitul gospodăriilor de vârstnici se grupează în următoarele categorii:

Sursa: Studiul *Calitatea vieții persoanelor vârstnice*. Aprilie 2013. (N* 765).

Pentru a avea un mod de viață corespunzător, veniturile cetățenilor trebuie să permită realizarea acestuia, însă din studiul cantitativ reiese că venitul persoanelor în vârstă variază începând cu valoarea de **401 - 1200 lei**, fiind caracteristic tuturor categoriilor de vârstă. În ceea ce privește venitul persoanelor vârstnice, considerăm important a menționa că sumele diferă la componenta gender și mediu de reședință. În baza cercetării am identificat și persoane care au pensii incomplete – 2,2% din persoanele cu vârsta între 57 și 65 ani.

Problema cea mai importantă a vârstnicilor este *insuficiența veniturilor*, menționată de 71,4% din persoanele chestionate, fiind urmată de problema *singurătății* – 34% din respondenți, iar 31% din aceștia au *frică față de viitor, față de ziua de mâine*. În același timp, considerăm important să menționăm că sursele de venit pe care le au pensionarii sunt insuficiente pentru a susține și alte persoane, lucru menționat de 71,4% din bărbați și de 70% din femei. Cu toate că venitul este considerat insuficient, 29,5% din vârstnicii chestionați îi susțin financiar pe cei care se află în situații mai proaste decât ei, fiecare a treia persoană fiind din mediul rural.

Potrivit datelor prezentate de către CNAS în anul 2016, de pensie mai mică de 800 lei dispun 115.353 de persoane; pensia minimă pentru limită de vârstă este de **844,71 lei**, ceea ce nu acoperă minimul de existență al pensionarilor. Pentru a îmbunătăți viața acestora, instituțiile de resort oferă diverse înlesniri. Din numărul total de pensionari 518.837 de persoane primesc pensia pentru limită de vârstă, dintre care 76.654 beneficiază de *pensie minimă* (valoarea pensiei medii fiind de 1278,30 lei, a pensiei maxime – de 57.966,90 lei) și doar 98.851 de pensionari primesc *pensia incompletă* (care este mai mică de 800 lei). Aceștia din urmă nu au atins stagiul necesar de cotizare, pensia fiind calculată în baza stagiului acumulat.

Starea financiară scăzută a cetățenilor vârstnici se confirmă prin evaluarea problemelor mult mai stringente cu care aceștia se confruntă. Majoritatea absolută a pensionarilor din localitățile urbane au menționat faptul că creșterea plăților la serviciile comunale este una dintre problemele primordiale ale vieții lor, fiind urmată de problema creșterii neconținute a prețurilor la produse alimentare, mărfuri și servicii, secundată de veniturile mici. O cincime din pensionari au menționat lipsa respectului față de persoanele vârstnice. Bărbații mai des decât femeile resimt lipsa activităților de interes și a necesităților profesionale.

Tabelul 2

Problemele stringente ale pensionarilor

Problemele pensionarilor	Sexul	
	masculin	feminin
Venituri mici	45,5%	58,3%
Singurătate	28,6%	38%
Sănătate proastă, lipsa tratamentului eficient	44,9%	56,8%
Prețuri ridicate la produse alimentare, mărfuri și servicii	40,8%	36,8%
Prețuri ridicate la serviciile comunale	73,9%	74,1%
Lipsa respectului față de vârstnici	10,3%	11,0%

Sursa: Studiul *Calitatea vieții persoanelor vârstnice*. Aprilie 2013. (N* 765)

Astfel, la acest compartiment putem concluziona că problemele de care se interesează persoanele vârstnice sunt cele mai diferite:

- ✓ probleme materiale („*situația financiară grea, nu ne ajung bani nici pentru procurarea produselor alimentare*”, „*pensia este mică, iată de ce trebuie să lucrăm după ce ne-am pensionat*”);
- ✓ probleme de interrelaționare cu tinerii („*aș vrea ca tinerii să nu fie grosolani, să se poarte respectuos față de noi*”);
- ✓ probleme privind spațiului locativ („*nu am bani pentru a face reparație*”, „*vreau un loc separat de copii, fie chiar și o singură odaie*”);
- ✓ problemele copiilor („*locuiesc cu fiica, care are probleme cu soțul ei. Nu mai vreau să stau cu dâșii. Vreau să mă ducă acasă*”).

Consideră nesatisfăcătoare alimentația 38% din vârstnici din localitățile rurale, deoarece cauzele care conduc la determinarea acestora este neadaptarea localităților la condițiile de viață ale vârstnicilor, imposibilitatea de a procura produse alimentare corespunzătoare, lipsa copiilor/rudelor care ar putea oferi îngrijire, dar și agravarea stării de sănătate etc. Cu toate acestea, **modul de viață nesănătos** devine un fenomen destul de răspândit și printre persoanele vârstnice, sistemele de sănătate fiind slab adaptate la nevoile acestora. Pentru unii este un risc major de a-și părăsi locuința, iar persoanele care realizează îngrijirea nu întotdeauna au pregătire corespunzătoare, fapt ce poate conduce la prezența uneia dintre formele de abuz și rele tratamente față de persoanele vârstnice.

În același timp, pentru respectarea unui mod de viață sănătos, este necesară reducerea consumului de băuturi tari/alcoolice, micșorarea consumului de grăsimi – toate conduc la înrăutățirea stării de sănătate. În acest sens, în baza interviuării persoanelor vârstnice am obținut următoarele răspunsuri: (A. S, 58 ani, s. Lozova, Strășeni, căsătorit, 2 copii) – *fără băutură și țigări nu pot, fiindcă așa am trăit toată viața. Acasă nu servesc..., numai la lucru, pentru că este tare greu la construcții. Însă, dacă o să trebuiască, mă pot lăsa de băutură, dar de țigări...nu*; (G. I, 79 ani, s. Cojușna, r. Strășeni, căsătorit, 4 copii) – *„cât am fost tânăr am fumat și am băut împreună cu soția, dar de când ea a primit grupă nu beau nici eu; mai este și vârsta... ”*.

Pensionarii societății contemporane, comparativ cu cetățenii care lucrează, sunt predispuși, cel mai adesea, să se considere persoane sărace (și rareori cetățeni cu venit mediu). În majoritatea cazurilor nu pot face economii, cheltuind toți banii pe diferite plăți cotidiene (fapt ce nu-i deosebește cu nimic de ceilalți membri ai societății). Majoritatea persoanelor vârstnice nu sunt satisfăcute de calitatea alimentației lor. Astfel, prețul ridicat la produsele alimentare este considerat cauza principală, aceasta fiind menționată de aproape 95% din femei și de 80% din bărbați, moment mai resimțit de către cei din localitățile rurale (96% din femei și 85% din bărbați). Acest lucru îi face pe unele persoane să se limiteze la procurarea doar a produselor alimentare de primă necesitate; astfel, pentru 72% din femei și 69% din bărbați lipsa banilor este cauza din care nu-și permit o alimentație corectă.

Cauza creșterii prețurilor la produsele alimentare îi face pe mai mulți vârstnici să renunțe la procurarea lor, deoarece în lipsa unei susțineri din partea statului ei nu-și pot asigura o alimentație bogată în vitamine, atât de necesară acestei categorii de vârstă.

În structura cheltuielilor de consum cele alimentare alcătuiesc cea mai mare parte din cheltuielile totale ale populației – circa 48,8%; procurarea produselor alimentare și achitarea serviciilor comunale absorb circa 73% din bugetul tuturor pensionarilor, ceea ce limitează accesul acestora la alte mărfuri și servicii necesare pentru un trai decent. Așa cum prezintă BNS, pensionarii din mediul rural cheltuie 46% pentru produse alimentare și 20% pentru întreținerea locuinței, iar pentru îngrijirea medicală și menținerea sănătății cheltuie doar 9%, ceea ce conduce la concluzia că vârstnicii din mediile rurale nu-și pot permite îngrijiri medicale adecvate. Astfel, după prioritatea lor, cele mai mari cheltuieli din totalul pe republică (per 1 persoană) au fost efectuate pentru următoarele mărfuri și servicii:

Tabelul 3

Structura cheltuielilor de consum

Mărfuri și servicii	Procente
Produse alimentare	48,8
Întreținerea și dotarea locuinței	26,5
Îngrijiri medicale	9,3
Îmbrăcăminte/încălțăminte	6,7
Transport și comunicații	4,5
Diverse	4,2

Sursa: Studiul BNS. Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, anul 2014

Din totalul populației de pensionari cele mai mari cheltuieli se axează pe consumul de produse alimentare, întreținerea locuinței, îngrijiri medicale, mai puțin pentru educație, de 11 ori mai puțin pentru odihnă, de 6 ori mai puțin pentru îmbrăcăminte și încălțăminte și de 5 ori mai puțin pentru serviciile de sănătate.

Efectuând analiza calitativă bazată pe interviul realizat cu cetățenii vârstnici și experții le-am propus acestora să aprecieze situația lor materială. Întrebarea a cuprins alegerea unei singure variante de răspuns, fapt ce a permis stabilirea tabloului real atât al situației materiale proprii, cât și a celor pe care îi ajută. În timpul analizei a fost depistat faptul că aprecierea experților este mult mai veridică decât a cetățenilor vârstnici, care au menționat că situația materială a vârstnicilor activi este mai bună decât a celor neactivi, fiind promovat activismul social. Astfel, doar 12 vârstnici au menționat că din pensie nu întotdeauna își pot procura produse alimentare, pe când 15 experți au constatat că este una dintre principalele probleme ale bătrânilor.

Procurarea vestimentației nu este o problemă pentru 7 experți, deoarece au menționat că ei oferă haine și încălțăminte (de mâna a doua) persoanelor vârstnice. Este un serviciu material prestat de asistenții sociali. Însă nu întotdeauna hainele și încălțăminte sunt purtate de vârstnici, deoarece calitatea lor este proastă. Totodată, pentru 8 vârstnici este o dificultate să aibă bani pentru procurarea hainelor noi.

Pentru 5 vârstnici care trăiesc cu copiii lor ajung bani și produse alimentare și pentru vestimentație, dar nu-și pot permite procurarea tehnicii de uz casnic, iar 3 experți consideră satisfăcător modul de viață al vârstnicilor, ceea ce le permite procurarea diferitelor obiecte necesare vieții.

Tabelul 4

Cum apreciați situația materială a Dvs.?

Variante de răspuns	Persoane vârstnice	Experți
Nu ajung bani nici pentru mâncare	12	15
Pentru produse alimentare bani ajung, dar procurarea îmbrăcăminte este o problemă	8	7
Pentru produse alimentare și îmbrăcăminte bani ajung, dar nu putem cumpăra tehnică de uz casnic (<i>televizor, frigider</i>)	5	3
În total	25	25

Sursa: Interviul adresat cetățenilor vârstnici și experților „Modul de viață al pensionarilor și activismul social” (N B - 25 persoane, N E - 25 specialiști). Iunie, 2016

Datele din Tabelul 4 au următoarele explicații:

1. Nivel scăzut al revendicărilor cetățenilor vârstnici – practic nimeni dintre pensionari nu a menționat poziția: *nu ajung bani nici pentru mâncare*, având în vedere faptul că minimumul de existență al pensionarilor poate fi mult mai redus decât al celor care își pot permite procurarea mai multor elemente. Poziția a treia din tabel – *pentru produse alimentare și îmbrăcăminte bani ajung, dar nu putem cumpăra tehnică de uz casnic (televizor, frigider)* – este menționată de persoanele care trăiesc cu copiii lor, iar din discuțiile cu vârstnicii am constatat că magazinele vestimentare sunt vizitate de aceștia o dată în jumătate de an sau o dată în an. În concluzie, avem de față o contradicție: pe de o parte, vârstnicii menționează că pentru procurarea vestimentației bani le ajung, iar, pe de altă parte, își permit aceasta doar o dată la jumătate de an sau o dată în an. „*Eu personal nu am nevoie de multe, am haine diferite – și de iarnă și de vară, dar le port pe cele cumpărate de mine. Din pensie cumpăr pâine și cele mai necesare produse, achit serviciile comunale și sunt fericit*” (I.G. 79 ani, s. Cojușna, r-nul Strășeni, căsătorit, 4 copii); „*Îmbrăcăminte nu ne mai trebuie, ar fi bine să avem o pensie mai mare ca să ne putem cumpăra de mâncare, fiindcă prețurile cresc, iar pensia rămâne aceeași*” (S.L. 58 ani, s. Larga, r-nul Briceni, văduvă, fără copii).
2. Mulțumindu-se cu puținul, vârstnicii nu doresc să-și aprecieze starea materială prin calificativul „inferioară”. Sărăcia, malnutriția se asociază la ei cu păturile socialmente vulnerabile ale societății, considerate „strat inferior”. A aprecia starea materială de pe poziția cea mai inferioară înseamnă pentru ei a recunoaște eșecul propriei vieți, ceea ce mai mult este specific bărbaților, femeile apreciind-o ca fiind mai bună: „*Am lucrat toată viața, iar pensia pe care o primesc este foarte mică. Reiese că pe parcursul întregii vieți n-am reușit să câștig pentru o bucăciță de pâine la bătrânețe*” (N.G s. Recea, r-nul Strășeni, 65 ani, văduv, 1 copil).

Concluzii

Procesul de îmbătrânire demografică a populației impune noi cerințe pentru organizarea vieții societății cu o proporție înaltă a persoanelor vârstnice, iar creșterea progresivă și necontrolată a prețurilor la produsele alimentare de bază, pentru întreținerea locuinței și la toate serviciile determină creșterea gradului de incidență a sărăciei în rândul vârstnicilor, care sunt expuși suplimentar riscurilor specifice bătrâneții.

În urma investigațiilor realizate am ajuns la concluzia că *pensia* pe care o primesc vârstnicii poate să le asigure doar strictul necesar: procurarea produselor alimentare – 76% din pensionari; 56% menționează că nu pot achita la timp serviciile comunale; 52% din respondenți nu-și pot procura medicamentele necesare; 11,5% își pot permite procurarea îmbrăcăminte și încălțăminte și doar 6% din respondenți pot procura ziare, reviste și cărți. Astfel, putem concluziona că doar un număr mic de cetățeni vârstnici duc un trai decent.

Referințe:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului. <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php> (Accesat: 12.05.2016).
2. Legea cu privire la minimul de existență, nr.152 din 05.07.2012 . În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr.165/555.
3. ZAMFIR, C., VLĂSCEANU, L. *Dicționar de sociologie*. București: Babel, 2011, p.605.
4. Legea cu privire la ajutorul social, nr.133 din 13.06.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.175.
5. Legea Bugetului de Stat pentru anul 2014, nr.339 din 23.12.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.14-16/34.

Prezentat la 01.11.2016